

РОЗВИТОК АГРАРНОГО ПІДПРИЄМНИЦТВА ТА ВПЛИВ ЧИННИКІВ НА ВЗАЄМОДІЮ УЧАСНИКІВ ВИРОБНИЧОГО ПРОЦЕСУ

Т. М. Ратошнюк, к. е. н., с. н. с.

Інституту сільського господарства Полісся

Метою дослідження є визначення чинників впливу на учасників виробничого процесу в підприємницькому середовищі. Важливим напрямом розвитку аграрного підприємництва та зростання ефективності функціонування агропромислових формувань є забезпечення завершеності циклу виробництва та реалізації готової продукції.

Постановка проблеми. Рівень ефективності взаємодії суб'єктів інтеграції в АПК визначається ступенем теоретичного обґрунтування та методичного забезпечення процесів побудови організаційно-економічного механізму діяльності інтеграційних структур в АПК [1]. Нині розроблені організаційно-економічні основи створення агроформувань; моделі розвитку інтеграційних відносин в умовах реформування сільськогосподарських підприємств; механізми внутрішнього ціноутворення, оподаткування, підвищення конкурентоздатності тощо.

Розвиток підприємництва є предметом дослідження ученими різних фахових напрямів, представниками певних наукових шкіл, ідеологами, політиками. Але провідне місце серед них займає проблема підприємництва як комплексу особливих функцій, спрямованих на забезпечення розвитку і вдосконалення господарського механізму, постійне оновлення економіки господарюючих суб'єктів, створення інноваційного поля діяльності. Саме цей напрям соціально-економічного розвитку стає предметом дослідження не тільки науковців, а й тих, кого цікавить можливість практичного впровадження ідей, пов'язаних із різними аспектами підприємництва.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Ефективне функціонування суб'єктів агробізнесу зумовлюється багатофакторним впливом інституційного середовища. В законодавчому плані відбулися певні позитивні зрушення щодо дерегуляції підприємницької діяльності та врегулювання нових форм дрібнотоварного господарювання.

Значення аграрного підприємництва посилюється та набуває нового змісту на рівні міжнародної конкуренції. Важливим напрямом розвитку аграрного підприємництва та зростання ефективності функціонування агропромислових формувань є забезпечення завершеності циклу виробництва та реалізації готової продукції.

Особливо це проявляється у сфері агропромислового виробництва, від результатів якого значною мірою залежить розвиток взаємопов'язаних галузей і добробут населення країни та активізація ефективних інтеграційних процесів з країнами ЄС.

Існуючі організаційно-правові форми підприємницької діяльності зумовлюють об'єктивну необхідність синергетичної структуризації сучасного аграрного підприємництва, яка вбачається можливою в трьох напрямках. До першого слід віднести поширення та всебічний розвиток сільськогосподарської обслуговуючої кооперації, що забезпечить переваги великомасштабного агробізнесу поряд із збереженням мотиваційних переваг приватного господарювання. До другого – нагальну потребу в докорінній трансформації економічних відносин у сільському господарстві внаслідок залучення сільськогосподарських товаровиробників до вертикальних інтеграційних процесів. До третього – посилення значення використання інтелектуальної власності в розвитку аграрного сектору економіки [2].

Мета та методика дослідження. Метою дослідження є визначення чинників впливу на учасників виробничого процесу підприємницького середовища.

Предметом дослідження є сукупність теоретико-методологічних та науково-прикладних підходів до формування стратегії розвитку аграрного підприємництва в умовах євроінтеграції.

Теоретико-методологічну основу досліджень становить сучасна економічна теорія, комплекс інструментів та наукових підходів.

Виклад основного матеріалу. При визначенні доцільності створення тієї чи іншої інтегрованої структури, насамперед, слід враховувати: особливості застосовуваних технологій; показники фінансової стійкості учасників; ступінь взаємної значимості підприємств.

Чинниками сприяння не лише стабілізації економіки, а й економічного зростання прийнято вважати вдосконалення організації й управління виробництвом, використання досягнень НТП у відтворювальному процесі, зростання продуктивності праці тощо. Кожен із цих чинників так чи інакше пов'язаний з економічними інтересами. Від узгодження їх залежить розв'язання багатьох проблем індивідуального розвитку суб'єктів господарювання й регіональної конкурентоспроможності, що спричинені деградацією ресурсного потенціалу, технологічною й економічною розбалансованістю. Водночас, як показує зарубіжний і вітчизняний досвід, єдність інтересів забезпечується в межах інтегрованих структур.

Особливе в інтеграції визначається, в першу чергу, конкретним інституціональним середовищем, конкретною галуззю

агропромислової сфери, в яких вона відбувається, рівнем та місцем розташування структури (інтегратора), яка має необхідні матеріальні, фінансові та управлінські ресурси і приймає рішення щодо початку та розвитку інтеграційних процесів [3].

Ця особливість проявляється при порівнянні явища інтеграції в країнах з різними соціально-економічними умовами та, навіть, у межах однієї країни на різних етапах історичного розвитку. Серед різноманітних соціально-економічних, виробничо-технологічних і організаційно-управлінських умов і передумов до числа найважливіших, на наш погляд, слід віднести: поглиблення суспільного розподілу праці; впровадження індустріальних методів в сільське господарство; поглиблення спеціалізації сільсько-господарського виробництва; розширення і розвиток міжгосподарської кооперації; зміцнення і вдосконалення міжгалузевих і міждержавних зв'язків.

Окремі організаційні механізми являють собою форми зв'язків учасників агропромислової інтеграції, а також форми управління процесами спільної діяльності (організаційні, економічні і правові норми, нормативи і правила взаємодії). Вони впливають на учасників шляхом цілеспрямованого регулювання їх відносин при формуванні, функціонуванні і розвитку інтеграційних процесів в певній галузі. Рівень їх досконалості та ефективності визначається тим, наскільки забезпечене узгодження економічних інтересів і кожний учасник зорієнтований на досягнення кінцевих цілей об'єднання (табл.).

Таблиця 1

Чинники впливу на учасників підприємницького середовища

Вид	Зміст	Інструменти інтеграційних механізмів
Організаційні	Форми та методи державного і господарського планування, регулювання інтеграційних процесів і діяльності учасників інтегрованих агропромислових формувань (об'єднань)	Регіональні цільові програми розвитку агропромислової інтеграції, організаційні моделі і проекти інтегрованих процесів, інтегрування агропромислових формувань (об'єднань), організаційно-технологічні норми, нормативи і правила взаємодії учасників інтегрованих формувань. Виробничо-фінансові і бізнес-плани діяльності інтегрованих формувань та їх учасників. Інші заходи організаційного характеру.

Продовження таблиці 1

Вид	Зміст	Інструменти інтеграційних механізмів
Економічні	Форми і методи економічного стимулювання регулювання інтеграційних процесів і діяльності інтегрованих формувань та їхніх учасників	Податкові, страхові, кредитні пільги, субсидії, інвестування, державне і господарське регулювання цін і цінових пропорцій, міжгосподарський і внутрішньогосподарський розрахунок. Фонди економічного стимулювання: резервні, страхові. Економічні норми, нормативи і правила взаємодії учасників інтеграційного процесу. Інші заходи економічного характеру.
Науково-методичні	Теоретичні і методологічні положення з розвитку та удосконалення інтеграційних процесів і діяльності інтегрованих формувань та їх учасників.	Методики, інструкції, рекомендації з розвитку і удосконалення інтеграційних процесів, раціоналізації діяльності учасників інтеграційних і інтегрованих формувань у вигляді інформаційно-консультативного обслуговування. Підвищення кваліфікації працівників інтегрованих формувань і органів управління агропромислової інтеграції.
Екологічні	Форми і методи екологічного регулювання інтеграційних процесів щодо екологічності виробництва продукції і використання ресурсів	Стандартизація та сертифікація продукції. Зменшення негативного навантаження інтегрованих формувань у процесі виробництва продукції на навколишнє середовище.
Правові	Форми і методи правового регулювання інтеграційних процесів і діяльності інтегрованих формувань та їх учасників.	Правові норми і нормативи державного і регіонального рівня з реалізації організаційних, економічних і науково-методичних засобів стимулювання і регулювання агропромислової інтеграції

Зі створенням об'єднання межі землекористування, включені до об'єднання господарств, можуть змінюватись. Це веде до укрупнення

(концентрації) масивів сільськогосподарських культур, більш раціонального розміщення сільськогосподарського виробництва, кращій організації території, наближенню джерел сировини до місць його переробки, дозволяє використовувати передову техніку, покращувати меліоративний стан земель, проводити селекційну роботу з урахуванням вимог промислового виробництва. Все це, у свою чергу, сприяє підвищенню врожайності сільськогосподарських культур і призводить до збільшення обсягу виробництва профільуючої продукції; поліпшенню якості сільськогосподарської і промислової продукції; підвищенню продуктивності праці.

У рамках об'єднання є можливість, переміщати основні фонди (трактори, автомашини та іншу техніку) не лише з одного виробництва в інше (з промислового в сільськогосподарське і навпаки в силу розбіжності в них виробничих періодів), а й перерозподіляти техніку між окремими підприємствами об'єднання. Все це підвищує ефективність використання виробничих фондів і трудових ресурсів в об'єднаннях.

Висновки. Створення організаційних форм агропромислової інтеграції та їх удосконалення само по собі не є універсальним засобом для виходу агропромислового виробництва на якісно новий етап розвитку, що відповідає вимогам ринкової економіки. Його висока ефективність може бути досягнута на основі впровадження нових інтенсивних технологій, що забезпечують безвідходність при переробці сільськогосподарської сировини, економію живої та уречевленої праці, скорочення і повну ліквідацію втрат ресурсів та готової продукції. Вирішення цього завдання вимагає постійного наукового забезпечення агропромислових формувань, широкого застосування сучасної обчислювальної техніки, встановлення тісних взаємовигідних виробничо-торгових і наукових зв'язків із зарубіжними партнерами. Все це сприятиме виходу агропромислового виробництва на сучасний світовий рівень.

Список використаних джерел

1. Особливості підприємницької діяльності в аграрному секторі [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://buklib.net/books/35056/>
2. Основи підприємницької діяльності та агробізнесу [Текст] / За ред. М. М. Ільчука. – К.: Вища освіта, 2002. – 398 с.: іл.
3. Українська модель аграрного розвитку та її соціоекономічна переорієнтація: наук. доп. / [О. М. Бородіна, В. М. Геєць, А. О. Гуторов та ін.]; за ред. В. М. Гейця, О. М. Бородіної, І. В. Прокопи; НАН України, Ін-т екон. та прогноз. – К., 2012. – 56 с.